

EU:s nya krav på due diligence för hållbarhet

Om två år ska Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD - om tillbörlig aktsamhet gällande företagens ansvar för miljö och mänskliga rättigheter - implementeras. Det är därför hög tid att sätta sig in i regelverket - för även om endast mycket stora bolag berörs direkt, påverkas dotterbolag och leverantörer indirekt. De uppställda kraven gäller nämligen hela verksamhetskedjan, konstaterar Johanna Lindqvist och Izabell Zaza - som här redogör för innehållet i, och innebörden av, det nya direktivet.

Johanna Lindqvist
Counsel vid Advokatfirman Lindahl

Izabell Zaza
Associate vid Advokatfirman Lindahl

Rättsområde
Miljörätt

Publicerad
11 SEP 2024

Bakgrund

För fyra år sedan tog EU-kommissionen initiativ till att skapa en lag som reglerar företags ansvar för mänskliga rättigheter och miljö i sina verksamhetskedjor. I februari 2022 presenterade EU-kommissionen ett förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet. Därefter

har förslaget hanterats i EU:s lagstiftningsprocess genom förhandling mellan rådet och parlamentets arbetsutskott. I maj 2024 kunde slutligen ett direktiv om tillbörlig aktsamhet antas av parlamentet. Direktivet är ett minimidirektiv och medlemsländerna har nu två år på sig att implementera direktivet och därefter börjar reglerna stegvis att gälla från 2027.

EU har som rättsligt bindande mål att Europa senast år 2050 blir världens första klimatneutrala världsdel. För att uppnå detta mål har kommissionen tagit fram EU:s gröna giv som tar ett helhetsgrepp om hållbarhetsfrågorna genom att hantera social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.[1] Stora delar av den gröna given syftar till att styra om mot hållbara investeringar, men också att öka kraven på större företag att accelerera omställningen mot ett hållbart samhälle. I den gröna given ingår EU:s taxonomi, ett verktyg för att klassificera miljömässigt hållbara ekonomiska investeringar.[2] Den gröna given innehåller också krav på att företag av viss storlek ska redovisa hur verksamheten bedrivs ur ett hållbarhetsperspektiv, se Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) som började gälla i Sverige den 1 juli 2024.[3] Principen om att företag ska iakttä tillbörlig aktsamhet (*eng. due diligence*) är grundläggande för förståelsen av de regelverk som presenteras inom ramen för den gröna given. Principen kan beskrivas som en kombination av regler, processer, policydokument och rutiner ägnat att underlätta för företag att dels fatta beslut baserat på hållbara överväganden, dels vidta motverkande åtgärder i de situationer där ohållbara handlingar ändå genomförts.[4]

Det nyligen antagna direktivet (2024/1760) om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet, Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD), är en viktig pusselbit i den gröna given och är ett komplement till rapporteringsskyldigheten i CSRD. Genom de krav som etappvis kommer att införas genom CSDDD kommer de företag som omfattas av direktivets krav att ha en skyldighet att identifiera och hantera negativ hållbarhetspåverkan. Förenklat uttryckt är CSDDD ett regelverk som avser att styra företagets beteende för att agera hållbart och ansvarsfullt, och CSRD är ett transparensverktyg där företag ska rapportera kring sin hållbarhetspåverkan.

Som vi kommer redovisa nedan är det endast mycket stora företag som omfattas av CSDDD, men det kommer även att indirekt påverka de företag som är leverantörer till de större bolagen.

Vilka företag omfattas?

Ambitionen med CSDDD är att stärka skyddet för mänskliga rättigheter och miljö genom att fastställa en skyldighet för berörda företag att visa tillbörlig aktsamhet i sin verksamhet, sina dotterbolags verksamhet samt i verksamheten för sina företagspartners. Den nu fastslagna skyldigheten mynnar från internationella standarder för ansvarsfullt företagande.[5] Direktivet bygger på FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter (UNGP:s) vilka sammanställer företags ansvar att förebygga och hantera kränkningar av mänskliga rättigheter som kan uppstå med anledning av företagets verksamhet. UNGP:s redogör också för staters skyldighet att reglera företags ansvar att respektera de mänskliga rättigheterna. UNGP:s utgör tillsammans med OECD:s vägledning inom området viktiga tolkningsverktyg för CSDDD.[6] En avgörande punkt där CSDDD avviker från de internationella riktlinjerna är att *due diligence* inom direktivet begränsas till ”egna verksamhetskedjor” (chain of activities) istället för det bredare ”värdekedjan” (supply chain).

Den slutgiltiga versionen av CSDDD är resultatet av en långtgående lagstiftningsprocess vilken har varit kantad av politiska kompromisser in i det sista. Följden är att direktivets omfattning har begränsats, genom höjning av tröskelvärden, och att kraven i vissa fall kan framstå som vaga.[7]

CSDDD träffar enbart mycket stora företag, ca 5 000 företag eller 0,05 % av alla företag i EU. För svensk

del omfattas uppskattningsvis drygt 300 företag. Tröskelvärdena omfattar dels antalet anställda, dels nettoomsättning.

Följande företag omfattas av direktivet (se artikel 2 CSDDD):

- EU-företag med över 1 000 anställda och en global nettoomsättning om 450 miljoner EUR, eller en koncern där dotterbolagen inte når tröskelvärdena men där det yttersta moderbolaget uppnår dessa värden.
- Icke-EU-företag med en nettoomsättning om 450 miljoner EUR inom EU.
- Företag som ingått i eller är det yttersta moderbolaget i en koncern som har ingått franchise- eller licensavtal i EU med oberoende tredjepartsföretag i utbyte mot royaltyer motsvarande 22 500 000 EUR, förutsatt att företaget eller koncernen hade en global nettoomsättning om minst 80 miljoner EUR.
- Icke-EU-företag som inte har en nettoomsättning om 450 miljoner EUR men som i) är det yttersta moderbolaget i en koncern som uppnådde detta tröskelvärde, eller ii) ingått i eller är det yttersta moderbolaget i en koncern som har ingått franchise- eller licensavtal i EU med oberoende tredjepartsföretag i utbyte mot royaltyer motsvarande 22 500 000 EUR förutsatt att företaget eller koncernen hade en global nettoomsättning om minst 80 miljoner EUR.

Avgränsningen till endast mycket stora företag med hög omsättning speglar direktivets generella hållning att stora företag har kapaciteten att uppfylla kraven på due diligence, och förutsätts samtidigt få med sig mindre företag i förhållningssättet till verksamhetens hållbarhetsrisker, samt hanteringen och redovisningen av dessa. Direktivet innehåller därför krav på att företag som omfattas av regelverket vid behov ska tillhandahålla riktat och proportionerligt stöd till små och medelstora företag som är företagets affärspartners.

Vad innebär due diligence enligt CSDD?

CSDDD skapar en skyldighet för stora företag att visa vederbörlig aktsamhet (risk-based due diligence) i fråga om mänskliga rättigheter och miljö i den verksamhet som företagen bedriver (human rights and environmental due diligence, fortsättningsvis förkortad HREDD). Den huvudsakliga förpliktelsen för de omfattade företagen tar sikte på *processen* att utföra HREDD, inte att uppnå visst resultat. Det föreligger inte någon förpliktelse för omfattade företag att garantera att det inte förekommer någon negativ påverkan, eller att sådan påverkan förebyggs fullt ut. Företagen förväntas dock vidta ”lämpliga åtgärder” genom vilka målen för HREDD kan uppnås. Sådana lämpliga åtgärder bör hantera de negativa effekterna på ett sätt som står i proportion till hur allvarliga eller sannolika de negativa effekterna och relevanta riskfaktorer är.[8]

Processen för HREDD innefattar sex steg, vilka syftar till att identifiera och hantera negativa effekter för de mänskliga rättigheterna och miljön[9]:

1. *integrera HREDD i policyer och förvaltningssystem*, inklusive i uppförandekoder vilka ska följas av hela företaget, dess dotterbolag och företagets direkta eller indirekta affärspartners[10],
2. *identifiera och bedöma negativa effekter för de mänskliga rättigheterna och miljön* som härrör från företagets eller dess dotterbolags verksamhet, och från deras affärspartners verksamhet om den har anknytning till företagets verksamhetskedjor samt i förekommande fall prioritera vilka negativa effekter som ska åtgärdas först[11],

3. *förebygga, stoppa eller minimera faktiska eller potentiella negativa effekter för de mänskliga rättigheterna och miljön* genom bland annat att utarbeta och genomföra en handlingsplan för förebyggande eller korrigerande åtgärder, göra investeringar, anpassningar av anläggningar och produktion, förändra strategier respektive inköps- och distributionsmetoder, tillhandahålla stöd till sina affärspartners som är små- eller medelstora företag, samt sträva efter avtalsenliga garantier från direkta eller indirekta affärspartners eller - som sista utväg - avsluta affärsförbindelser med dessa[12],
4. *övervaka och bedöma åtgärders effektivitet*, samt uppdatera sina interna policys utifrån resultatet av bedömningen[13],
5. *kommunicera* sitt årsbokslut[14], och
6. *tillhandahålla avhjälpande insatser*[15].

Tillsyn och efterlevnad

För att säkra efterlevnad innehåller CSDDD regler om tillsyn och skadestånd. Det finns ännu ingen information om vilka de svenska tillsynsmyndigheterna ska bli. Som vi har konstaterat i tidigare Expertkommentar, kan det dock antas att Finansinspektionen kommer att bli en av myndigheterna med tillsynsansvar.[16] Tillsynsmyndigheten ska ha befogenhet att beordra fullgörande av ett företags skyldigheter samt ålägga sanktioner såsom böter.[17]

Företagens civilrättsliga ansvar enligt direktivet inbegriper skada som har åsamkats en juridisk eller fysisk person alternativt en sådan persons rättsliga intressen som skyddas enligt nationell rätt. För ansvar krävs att sådan skada ska ha uppkommit genom att företaget, genom uppsåt eller vårdslöshet, har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter att förebygga eller åtgärda negativa effekter enligt artiklarna 10 och 11 CSDDD. Vid skada kan företaget komma att behöva betala ut full ersättning för skadan i enlighet med nationell rätt. Hur den svenska skadeståndsrätten kommer att utvecklas återstår att se. Intressant att notera är dock att kostnaderna för skadeståndsförfarandet inte får vara ”så höga att det blir oöverkomligt” för käranden att begära rättslig prövning.[18]

Påverkan på små och medelstora företag – cascading strategy

Även om små och medelstora företag inte omfattas av CSDDD kan de påverkas av direktivets bestämmelser i egenskap av entreprenörer eller underleverantörer till de företag som direktivet gäller.

Som ett led i *att förebygga potentiella negativa effekter* av sin affärsverksamhet ska träffade företag vara skyldiga att ”sträva efter avtalsenliga garantier från en *direkt affärspartner* som kommer att säkerställa efterlevnad av företagets uppförandekod och, om nödvändigt en handlingsplan för förebyggande åtgärder [...]”[19] En direkt affärspartner har avtal med företaget om dess verksamhet, produkter eller tjänster eller ingår i företagets verksamhetskedja.[20] I de fall det inte är möjligt att förebygga eller i tillräcklig utsträckning begränsa affärsverksamhetens potentiella negativa effekter genom lämpliga åtgärder får företaget sträva efter att få avtalsenliga garantier också från en *indirekt affärspartner*. [21] En indirekt affärspartner bedriver affärsverksamhet med anknytning till företagets verksamhet, produkter eller tjänster.[22] När de direkta eller indirekta affärspartnarna är små eller medelstora företag, ska de avtalsenliga garantier som erhålls eller det avtal som ingås bestå av villkor som är *rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande*. [23]

Som ett led i *att få faktiska negativa effekter att upphöra* är företag som omfattas av direktivet skyldiga

att sträva efter avtalsenliga garantier från en *direkt affärspartner* som kommer att säkerställa efterlevnad av företagets uppförandekod och, om nödvändigt, en plan för korrigerande åtgärder.[24] I de fall det inte går att få de faktiska negativa effekterna att upphöra eller minimera deras utsträckning får företaget söka avtalsenliga garantier också med en *indirekt affärspartner* i syfte att uppnå efterlevnad av företagets uppförandekod eller en plan för korrigerande åtgärder.[25] För att kontrollera regelefterlevnad av både direkta och indirekta affärspartner får företaget hänvisa till oberoende tredjepartskontroll, inbegripet bransch- eller flerpartsinitiativ. När de direkta eller indirekta affärspartnerna är små eller medelstora företag, ska de avtalsenliga garantier som erhålls eller det avtal som ingås bestå av villkor som är *rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande*. [26]

Som har nämnts ovan kan företag eftersträva avtalsenliga garantier av sina direkta affärspartner i syfte att säkerställa efterlevnaden av företagets uppförandekod. Dessa garantier kan inbegripa att den direkta affärspartnern påför liknande garantikrav på sina affärspartners och leverantörer (i.e. företagets indirekta affärspartner), vilket ger effekten att företagets uppförandekod i realiteten arbetar sig neråt i leverantörskedjan. På grund av att direktivet anammar denna kaskadstrategi (*eng. cascading strategy*) finns en reell risk för ökad ekonomisk och administrativ börda för små eller medelstora företag samt att aktsamhetskraven genom avtal i realiteten *överförs* från det träffade företaget till ett småföretag eller medelstort företag längre ner i leverantörskedjan, vilket inte är tanken med direktivet. För att motverka dessa effekter och säkerställa att villkoren lever upp till kraven om att vara *rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande* i artiklarna 10 och 11 kommer kommissionen att ta fram riktlinjer om frivilliga standardklausuler för att säkra efterlevande av principen om delat ansvar.[27]

Hantering av aktsamhetskrav i avtal – fair contracting

För att implementera standarder gällande mänskliga rättigheter och miljö i sina verksamhetskedjor använder företag redan olika avtalskonstruktioner. CSDDD har tagit fasta på avtalets potential i att säkra utförande av HREDD, och fördjupar därmed avtalets relevans för implementeringen av due diligence-processen. Även om avtalet är ett viktigt verktyg kan det inte ersätta en väl genomförd due diligence, vilket avspeglas i direktivet.[28] Därtill måste avtalet, som nämnts ovan, vara lämpligt. Som även nämnts ovan avser kommissionen att ge ut vägledning för utformning av avtal. Det står dock klart att företag som omfattas av direktivet, liksom deras affärspartner, behöver förstå vilka krav som ställs på deras överenskommelser med avseende på HREDD redan nu.

Direktivet innehåller en rad viktiga principer för vad ett lämpligt avtal i sammanhanget innebär. Det bör här noteras att HREDD utgör ett processkrav, inte ett resultatkrav. Eftersom syftet med HREDD är att belysa verksamhetens påverkan på mänskliga rättigheter och miljö, skulle klausuler som kräver en leverantörs strikta efterlevande av exempelvis företagets uppförandekod inte vara ändamålsenligt med CSDDD. Detta eftersom ett sådant strikt krav kan leda till att leverantören försöker att gömma undan sin negativa påverkan, i stället för att belysa det i en due diligence.[29] Responsible Contracting Project, ett initiativ under Rutgers Law School, är i detta sammanhang ett intressant initiativ att nämna då projektet tar fram avtalsverktyg för implementering av HREDD i leverantörsavtal. En första version av möjliga standardklausuler i linje med CSDDD, som föregår kommissionens riktlinjer, har redan publicerats.[30] Under de kommande åren fram till implementeringen av direktivet i nationell rätt är det inte otänkbart att liknande initiativ och tjänster kommer att tillkomma från en mängd aktörer som vill erbjuda sina tjänster till företag. Det gäller här att förstå direktivets bakomliggande motivering och kontexten för dess framväxt för att hamna rätt i dessa avtal.

Enligt vår bedömning är det viktigt att de företag som direkt omfattas av CSDDD ser till att avtal med

leverantörer eller affärspartners angående HREDD utformas så att ansvaret delas mellan parterna på ett proportionerligt sätt utifrån deras respektive påverkan. När en affärspartner är ett småföretag eller ett medelstort företag bör företaget säkerställa att de kostnader som omgärdar HREDD fördelas proportionerligt efter vardera parts kapacitet och resurser. Detta innebär, som ovan nämnt, att det företag som direkt omfattas av CSDDD kan behöva gå in och stötta den mindre affärspartnern.

Vad händer om leverantören inte följer avtalet?

I det fall potentiella negativa effekter inte kan förebyggas eller i tillräcklig utsträckning begränsas i en partners verksamhetskedja samt i det fall faktiska negativa effekter inte kan fås att upphöra eller begränsas ska företaget som en sista utväg vara skyldigt att avstå från att ingå nya, eller utvidga befintliga, förbindelser med den affärspartnern. Företaget kan också vara skyldigt att anta och genomföra en handlingsplan för förebyggande åtgärder för den specifika negativa effekten, men i det fall detta inte ger resultat eller inte kan antas ge resultat kan företaget vara skyldigt att avsluta affärsförbindelsen. Detta är dock endast tillåtet om de negativa effekterna av att avbryta samarbetet inte kan väntas bli betydligt större än den negativa effekt som inte kunde förhindras eller begränsas.[31]

Avslutande kommentarer

CSDDD ska implementeras inom två år och eftersom det i allt väsentligt saknas motsvarande reglering i svensk rätt kommer det att innebära behov av framtagande av nya bestämmelser. Vissa delar av direktivet (de som rör bolagsstyrning och rapportering) kommer sannolikt att kunna införas genom nya bestämmelser i aktiebolagslagen (2005:551), och årsredovisningslagen (1995:1554). För andra delar, såsom införandet av en skadeståndsskyldighet mot tredje man som lidit skada, kan ändringar i skadeståndslagen vara aktuellt.

Eftersom stor del av regleringen syftar till att säkerställa interna processer och avtal som möjliggör att företag tar sitt ansvar för att bedriva en hållbar verksamhet såväl ur ekologiskt som socialt perspektiv kommer stora delar av det som företagen ska genomföra inte vara reglerat i lag. Detta innebär att de principer som idag finns inom ramen för FN:s principer och OECD:s ramverk sannolikt kommer att utvecklas ytterligare.

[1] Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999 ([europeisk klimatlag](#)).

[2] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/852 av den 18 juni 2020 om inrättande av en ram för att underlätta hållbara investeringar och om ändring av förordning (EU) 2019/2088. Se också Sköld, Bernhardsson och Malmkvist i Lexnova Expertkommentar för [juni 2021](#).

[3] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2464 av den 14 december 2022 om ändring av förordning (EU) nr 537/2014, direktiv 2004/109/EG, direktiv 2006/43/EG och direktiv 2013/34/EU vad gäller företagens hållbarhetsrapportering. Se också Lindqvist, Lantz och Mellberg i Lexnova Expertkommentar för [december 2023](#).

[4] Frydinger, *Spelregler för hållbar affärsverksamhet* (2023 JUNO), under rubriken Hållbarhet s. 84 och 113.

[5] Europarlamentet och rådets direktiv (EU) av den 13 juni 2024 om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937) och förordning (EU) 2023/2859 (CSDDD), se särskilt preambel 5 och 6 samt bilaga del I och II.

[6] Preambel 6, 37, 59 och 62 CSDDD.

[7] Se exempelvis Holly (2024), *The EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive: Maximising impact through transposition and implementation*, the Danish Institute for Human Rights, s. 4-7. Se också Lindqvist och Mellberg i Lexnova Expertkommentar för [januari 2023](#).

[8] Preambel 19 CSDDD.

[9] Se artikel 5.1 och preambel 20 CSDDD.

[10] Se artikel 7.2.b CSDDD.

[11] Se artikel 8.1-2 samt artikel 9 CSDDD. Se närmre i artiklarna 13-14 avseende meningsfullt samarbete med berörda parter samt inhämtande av information via underrättelsemekanism och klagomålsförfarande för identifiering och bedömning av negativa effekter.

[12] Se artiklarna 10-11 CSDDD.

[13] Se artikel 15 CSDDD.

[14] Se artikel 16-17 CSDDD.

[15] Se artikel 12 CSDDD.

[16] Se Lindqvist och Mellberg i Lexnova Expertkommentar för [januari 2023](#).

[17] Se artiklarna 25 och 27 CSDDD.

[18] Se artikel 29 CSDDD.

[19] Se artikel 10.2.b CSDDD

[20] Se artikel 3.1.f.i. CSDDD.

[21] Se artikel 10.4 CSDDD.

[22] Se artikel 3.1.f.ii. CSDDD.

[23] Se artikel 10.5 CSDDD.

[24] Se artikel 11.3.c CSDDD.

[25] Se artikel 11.5 CSDDD samt preambel 46 och 54.

[26] Se artikel 11.6 CSDDD.

[27] Se artikel 18 CSDDD samt preambel 66 CSDDD. Se också Radu Mares, *The Unintended Consequences of Mandatory Due Diligence: The Importance of Supportive Measures in the EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive*, VerfBlog, 2024/6/13 .

[28] Se preambel 66.

[29] Se Sarah Dadush, Daniel Schönfelder and Michaela Streibelt in Responsible Contracting Project Policy Brief, *What the EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive Says About Contracts*.

[30] Se *The EMCs*.

[31] Artikel 10.6 och 11.7 CSDDD.

LEXNOVA EXPERTKOMMENTARER

Skriftliga juridiska analyser

Med Lexnova Expertkommentarer är du alltid uppdaterad på de viktigaste nyheterna inom ditt rättsområde. Landets ledande juridiska experter analyserar aktuella händelser och rättsfall samt kommenterar ny lagstiftning ur ett praktiskt perspektiv. Expertkommentarerna kommer ut månadsvis och finns inom 16 olika områden.

Läs mer på lexnova.se/expertkommentarer